

ut sit ipse justus, et justificans eum, qui est ex fide Jesu Christi, nam *ly* in hoc tempore, aliquid peculiare designat in tempore gratiæ, quod ante non erat. Denique Joann. xiv dixit Christus: *Creditis in Deum, et in me credite*. Ubi æquiparat fidem Dei, quæ indubitanter requiritur necessitate medii ipsi fidei, quæ est in Christo tamquam in objectum distinctum; ergo requiritur fides illius necessitate medii. Omitto multa testimonia, quæ passim occurrunt, et similem vim habent.

XII. Ex patribus in primis pondero verba Concilii Tridentini sessione vi, capite vi, ubi loquens de dispositione ad justificationem, et de iis quæ ad illam obtinendam debent credi, inquit: « Libere moveri in Deum credentes, vera esse, quæ divinitus revelata, et promissa sunt, atque illud in primis a Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem quæ est in Christo Jesu. » Ubi pondero *ly* in primis, nam si hoc credere de redemptione in Christo Domino est in primis necessarium; ergo nihil magis necessarium, quam illud; ergo explicita fides Christi est inter prima credibilia necessarium. Ad hæc S. Bernardus epistola lxxvii, exponens illud supra relatam: « Qui vero non crediderit condemnabitur, caute igitur, et vigilanter, inquit, non repetit qui vero baptizatus non fuerit, sed tantum qui vero non crediderit condemnabitur, innuens solam interdem sufficere fidem ad salutem, et sine illa sufficere nihil. » Loquitur autem D. Bernardus de fide evangelii, de qua ille locus Marci loquebatur, quæ utique est fides explicita Christi Domini; ergo sentit esse magis necessariam, quam baptismum, et nullo modo supplebilem.

XIII. Apertius S. Augustinus. Nam præter locum supra allegatum ex libro secundo contra Pelagium, et

Cœlestium capite xxiv, ubi adeo ample hoc intelligit, ut etiam antiquos justos includat, extat alius insignis locus libro de correptione et gratia, capite vii, ubi inquit: « Ab hac damnatione non se liberabunt qui poterunt dicere, se non audisse evangelium Christi, cum fides ex auditu sit: » et infra: « Ac per hoc, et qui evangelium non audierunt, et qui eo audito venire ad Christum, hoc est, in eum credere noluerunt, et qui per ætatem parvulam, nec credere potuerunt, sed ab originali noxa solo possent lavaero regenerationis absolvi, quo tamen non accepto mortui perierunt; non sunt ab illa conspersione discreti, quam constat esse damnatam, euntibus omnibus ex uno in condemnationem. » Ubi Augustinus etiam loquitur de fide explicita Christi, quia loquitur de fide evangelii, et necessitatem illius omnino inexcusabilem ponit, etiam ex ignorantia invincibili, quod pertinet ad necessitatem medii, et in adultis comparat necessitatem fidei hujus necessitati baptismi in parvulis, quem constat pro illis esse ita necessarium, ut per nihil aliud suppleri possit; ergo fides explicita Christi ita est necessaria adultis sicut baptismus parvulis.

XIV. Accedit denique D. Thomas qui aperte videtur habere hanc sententiam, nam in iii, dist. xxv, q. ii, articulo ii, quæstiunc. ii, inquit: « Quod post adventum Christi omnes tam majores, quam minores tenentur ad credendum explicitè, et si aliquis instructionem non haberet, Deus et revelaret, nisi ex culpa sua remaneret. » Ergo sentit S. Thomas esse necessariam necessitate medii hanc fidem explicitam, alias enim si instructorem non haberet, excusaretur a tali præcepto, quod S. Thomas non admittit, sed recurrit ad extraordinarium modum instruendi, qui pro tunc esset debitus. Et in

hac secunda secundæ, quæstione ii, articulo vii, loquens in principio corporis de eo quod est necessarium credere necessitate medii, concludit fidem Christi Domini aliquid debuisse credi omni tempore: « Post tempus autem legis gratiæ teneri omnes tam majores, quam minores explicitam fidem Christi. » Ergo loquitur de necessitate medii, alias non loqueretur consequenter.

XV. Secunda vero pars conclusionis habet suum fundamentum in argumentis, quæ statim afferemus, et solvemus. Si tamen hæc sententia defendatur ad auctoritates allatas debet responderi, quod probant necessitatem fidei explicitæ de Christo Domino absolute, et ordinariè loquendo, non tamen quod pro aliquo casu sit insupplebilis per fidem implicitam. Quæ tamen solutio vix accommodari potest D. Augustino. Tertiam denique sententiam non admittimus, quia nec habet fundamentum solidum, nec conducit ad explicandam hanc quæstionem, nam si semel admittimus, quod homo potest consequi gratiam sine fide explicita Christi Domini, hoc ipso habet integrum, et plenum jus ad gloriam, dummodo a gratia non discedat, ita quod nihil aliud illi desit, quominus suo tempore si in gratia decesserit gloriam consequatur, ut determinat Concilium Tridentinum sessione vi, capite xvi; ergo sine fundamento post obtentam gratiam exigitur alia conditio fidei explicitæ, si potest sine illa justificatio obtineri. Non conducit autem ad istam quæstionem expediendam, quia easdem patitur difficultates, quas alia sententia, nam si quis sine fide explicita Christi Domini est justificatus, et contingat mori non habendo copiam prædicatorum, quidquid dixerit ista sententia faciendum esse pro isto articulo necessitatis, idem dicit alia sententia pro instanti justifica-

tionis in simili articulo necessitatis. Nec Scriptura distinguit inter primam, et secundam salutem, ponendo majorem necessitatem fidei explicitæ pro una, quam pro alia.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

XVI. Objicitur primo contra primam partem nostræ resolutionis: Quia Augustinus lib. i ad Simplicianum, quæst. ii, circa principium docet: « Quod in quibusdam tanta est gratia fidei, quanta non sufficit ad obtinendum regnum cœlorum, sicut in catechumenis, sicut in ipso Cornelio, antequam sacramentorum participatione incorporaretur Ecclesiæ. In quibusdam vero tanta est gratia ut jam corpori Christi, et sancto Dei templo deputetur. » Sed Cornelius ante sacramenti susceptionem erat justus, et timens Deum, ut dicitur Actor. x, et nondum credebatur explicitè in Christum, quia ad hoc missus est Petrus, ut ei Christum prædicaret; ergo potest aliquis justificari sine fide explicita Christi, licet non obtineret regnum cœlorum, quod est glorificari.

XVII. Secundo arguitur: Potest aliquis prius habere fidem Dei supernaturalis auctoris, quam fidem explicitam Christi, vel etiam cum ignorantia illius invincibili, et potest tunc antequam habeat fidem explicitam Christi moveri motu dilectionis, et contritionis erga Deum ut auctorem supernaturalem: ergo potest justificari ante fidem explicitam Christi. Antecedens constat in duobus casibus. Primus est, in homine nutrito in silvis, nam ille cum primo pervenit ad usum rationis, tenetur in illo primo instanti converti ad Deum, et si fecerit quod in se est, justificabitur, sin minus peccabit mortaliter, ut docet D. Thomas 1-2, quæst. lxxxix, art. vi: sed in illo

instanti non potest simul edoceri de omnibus articulis requisitis ad fidem explicitam Christi, nam in unico instanti tot articulos intelligere, illisque assentiri, non est juxta modum humanum intelligendi, sed juxta modum angelicum, præsertim in illo primo instanti, in quo nimis confuse homo intelligit. Et licet Deus promiserit illuminationem fidei facienti quod in se est, modum tamen illuminationis excedentem humanum intelligendi modum non promisit: ergo in illo instanti potest justificari, et tenetur, in quo tamen non potest explicitam fidem Christi edoceri.

XVIII. Secundus casus est, in quolibet catechumeno, qui successive edocetur de rebus fidei, et prius credit Deum auctorem supernaturalem eo modo quo proponit Ecclesia, deinde edocetur, et credit articulos humanitatis, neque enim hæc omnia fiunt unico instanti; ergo potest credere vera fide unum articulum, antequam credat alium, quia successive proponuntur: posita autem cognitione supernaturali Dei potest habere amorem supernaturalem erga illum, tamquam erga finem ultimum ex toto corde, ergo potest habere actum charitatis, qui cum peccato stare non potest. Dicere autem quod Deus non dat auxilium ad illum amorem, antequam proponatur Christus explicite, est omnino voluntarium, nam posito objecto diligibili, quasi connaturale est posse illum diligere, et Deus de se semper paratus est auxilium tribuere, alias non omni hora posset homo converti ad Deum, nec Deus illi aperiret, nec staret ad ostium pulsando, sed esset auctor detinendi hominem in peccato, præsertim si tunc occurreret occasio mortis, et homo vellet diligere Deum, quem jam cognoscit, Deus autem illi deest, negando auxilium.

XIX. Tertio denique arguitur: Quia pœnitentia interior est per se requisita ad justificationem peccatoris, et tamen potest aliquando sine pœnitentia justificari, scilicet per actum charitatis, quæ virtualiter continet pœnitentiam: similiter baptismus realiter susceptus est per se necessarius ad salutem, et tamen potest suppleri per baptismum in voto, sicut etiam confessio peccatorum per confessionem in voto; ergo similiter fides explicita Christi, quia solum ex institutione necessaria est. Denique, quia alias tempore legis gratiæ magis esset coarctata via salutis, quam antea, cum modo plura oporteat credi explicite, etiam pro articulo necessitatis, quod per se est difficilius, quam ante adventum Christi.

XX. Ad primum respondetur, sensum Augustini esse pro nobis, quod in aliquibus est fides non sufficiens ad regnum cœlorum, et consequenter neque ad justificationem, quæ nomine regni cœlorum, etiam intelligitur, de quo dicitur in evangelio: *Quod regnum cœlorum intra nos est*, neque antequam incorporentur sacramentis Ecclesiæ in re, vel in voto, et tamen ut incorporentur per votum requiritur fides explicita Christi, ut diximus ex D. Thoma quæst. LXIX, tertia parte, et ita subdit Augustinus: « Quod fiunt inchoationes quædam fidei conceptionibus similes, non tamen solum concipi, sed et nasci opus est, ut ad vitam perveniatur æternam. » Illa ergo inchoatio fidei, quam ponit Augustinus, dicimus quod est fides imperfecta, id est, nondum explicita Christi, in qua nondum habetur baptismus nec in voto, et talis fides non sufficit ad regnum cœlorum, intelligendo nomine regni cœlorum, etiam ipsam justificationem, quæ est jus ad regnum cœlorum. Ad id vero quod dicitur de Cornelio respondetur, quod

licet aliqui existiment Cornelium non dici justum in sacra Scriptura justitia supernaturali, quo casu argumentum non currit, tamen oppositum est melius, quod simpliciter, et supernaturaliter erat justus, et tunc dicimus cum D. Thoma infra quæst. x, art. iv ad tertium: « Quod Cornelius habebat fidem implicitam Christi, et cum ea justificatus fuit ante manifestatam veritatem evangelii, et ut explicite instrueretur de fide Christi, missus est ad eum Petrus; » sicut etiam ante susceptum baptismum justus erat, et tamen baptismus est necessarius necessitate medii, quia scilicet justificatus fuit ante promulgationem baptismi, et evangelii. Sic autem requiritur fides explicita Christi, sicut baptismus, scilicet post promulgationem evangelii.

XXI. Ad secundum argumentum in quo magnam vim facit Suarez respondetur, in primis retorquendo contra ipsum, tam in majori quam in minori. In majori quidem, nam ipse fatetur disputatione illa undecima sectione III, fuisse necessarium ad salutem plura credere in articulis divinitatis, scilicet existentiam Dei, independentiam ipsius a quolibet alio, rationem supernaturalem excedentem omnem rem creatam, et rationem renumerantis modo supernaturali. Si ergo omnia ista explicite credere est necessarium pro omni casu quantumvis sit necessitatis, quid prohibet duos, vel tres articulos addere de humanitate Christi, ubi tot requiruntur de divinitate? Similiter retorquetur argumentum in minori, nam posito primo conceptu, vel secundo de divinitate, potest excitari amor supernaturalis ad ipsum ex toto corde, ergo poterit quis justificari etiam antequam cognoscat de divinitate omnes illos articulos, quos Suarez requirit ad justificationem; quod ergo ille respon-

derit, et nos respondebimus de articulo incarnationis. Et præterea probaret argumentum quod nulla fides explicita Christi, etiam de officio redemptoris in communi esset necessaria ad justificationem, quod tamen ipse Suarez non audet concedere eadem sectione III, num. XVII. Sequela patet, nam si quis credat Deum esse, et remuneratorem esse, antequam credat redemptionem a peccatis, successive attingit ista credibilia, et potest amare Deum ex toto corde; ergo justificabitur.

XXII. Quare ergo ad argumentum dicimus, quod tam ille nutritus in sylvis, quam catechumenus successive percipiunt res fidei, et credunt, et qui pervenit ad usum rationis non aperitur illi unico instanti invisibili, sed modo connaturali homini utenti discursu, et ideo distinguunt Thomistæ inchoativum, et terminativum usum rationis, inter quæ datur tempus medium, et pro inchoativo nondum instat præceptum se convertendi, sed tunc incipit manifestari, obligat vero pro altero instanti terminativo, in quo jam potest esse sufficienter instructus a Deo de tam paucis, et brevibus articulis humanitatis Christi. An vero inter illa duo instantia, inchoativum scilicet, et terminativum, possit pro illo statu habere peccatum veniale simul cum originali, alia distincta quæstio, et controversia est. Ad quod dicimus, quod si disgressio ad peccatum veniale habet tunc periculum non advertendi sufficienter ad finem ultimum, qui tunc illi proponitur, et ad quem finem ultimum sibi propositum tenetur converti, ratione hujus periculi adjuncti reddetur morale illud peccatum saltem pro illo instanti terminativo, in quo impedit conversionem, antecedenter vero ad illud instans quia usus rationis nondum est consummatus, nec etiam consum-

mate erit peccatum illud: si vero non habet adjunctum periculum omittendi conversionem, non repugnabit in illo instanti terminativo consummari etiam peccatum veniale, sed tunc erit simul vel cum gratia, vel cum morali; antecedenter vero ad illud instans non est peccatum veniale consummatum, quia nondum est terminatus usus rationis.

XXIII. Ad id quod dicitur de amore elicitio ante propositam fidem explicitam Christi, respondetur illum amorem erga Deum auctorem supernaturalem, fore quidem supernaturalem, sed tamen imperfectum, et non ex toto corde, sicut oportet ad justificationem, et tunc habet locum doctrina D. Augustini: « Quod in aliquibus est tanta gratia fidei, quanta non sufficit ad obtinendum regnum cœlorum. » Quod utique per justificationem obtinetur. Et hujus ratio est, quia amor ex toto corde, qui est charitas, non est simpliciter complacentia de ipso fine ultimo, sed efficax tendentia, et intentio finis, quæ requirit ordinem ad media, quia intentio non est de fine simpliciter, sed in ordine ad media, est autem unicum, et necessarium medium perveniendi ad finem redemptionis Christi juxta illud: *Ego sum via, veritas, et vita*: et iterum: *Ego sum ostium, per me si quis introierit salvabitur*, Joan. x; ergo qui diligit Deum sine ordine ad hoc medium, et si habeat complacentiam, et amorem simplicem de fine, sed nondum efficacem, quia nondum attendit, nec intendit media necessaria ad hunc finem, et licet ista fides explicita Christi sit necessaria ex ejus institutione, tamen intentio finis ut sit efficax, etiam debet dicere ordinem ad illud medium, quod ex institutione requiritur, sicut contritio debet modo dicere ordinem ad baptismum, vel ad confessionem, et

illa habere in voto ut justificet, quod non requirebatur ante legem gratiæ. Quia vero non potest votum baptismi, aut confessionis haberi nisi in fide explicita Christi, oportet quod amor supernaturalis ut sit efficax dicat ordinem ad istud medium explicite, in quo alia continentur.

XXIV. Ad tertium respondetur, quod pœnitentia formalis virtualiter continetur in charitate, tamquam in forma eminentiori, et perfectiori, de qua expresse habetur in sacra Scriptura, quod excludit peccatum, et Deo conjungit, juxta illud: *Qui manet in charitate in Deo manet*, 1 Joan. iv: et iterum: *Charitas operit multitudinem peccatorum*: et ideo charitas supplet vicem pœnitentiæ. At vero fides explicita non continetur in implicita tamquam in aliqua perfectiori, sed tamquam in imperfecta, et confusa, unde non convenienter correspondet statui evangelico, qui perfectiorem notitiam fidei importat, nec habetur in Scriptura quod supplet fides implicita fidem evangelii, sicut charitas pœnitentiæ; ergo non est eadem ratio. Ad illud de baptismo dicitur, quod est necessarius necessitate medii, tamquam medium externum, quod potest suppleri per actum internum, id est, per fidem vivam Christi, qui est baptismus fluminis, et etiam suppletur per martyrium, quod est baptismus sanguinis, de quo D. Thomas et theologi in part. quæst. lxvi, art. xi, insinuatque 1 Joan. v: *Tres sunt qui testimonium dant in terra: Spiritus, aqua, et sanguis, et hi tres unum sunt*. At vero ipsa fides est medium internum, id est, pertinens ad actus internos, et primum inter requisita ad justificationem, nec habet aliud prius per quod suppleatur, secundum convenientiam ad istum statum, qui est status legis evangelicæ, et ita requirit evangelicam fidem, neque in Scrip-

tura assignatur aliquid quod suppleatur. Denique ex hoc non est magis coarctata via ad salutem, nam ex una parte datur modo abundantior gratia quam in lege veteri, et ex alia parte ipsa incarnatio facilius non excitat ad amorem Dei, quam si non cognosceretur: *Quia dum visibiliter Deum cognoscimus, per hunc in invisibilem amorem rapimur*, ut Ecclesia canit: neque est inconveniens quod lex nova sit gravior, quam antiqua quoad actus interiores, licet sit facilius ex gratia, ut ex D. Augustino docet D. Thomas 1-2, quæst. vii, articulo quarto.

ARTICULUS II.

De necessitate præcepti ad credendum.

I. Quatuor circa hoc præceptum sunt explicanda. Primum, an sit tale præceptum: secundum, quale sit: tertium, ad quid se extendat: quartum, pro quo tempore obligat.

II. Circa primum dico primo: Datur præceptum de fide quantum ad exercendum actum credendi. Constat ex sacra Scriptura ubi fides ponitur tamquam necessaria ad salutem, sed obligamur ad ponendum id quod est necessarium ad salutem; ergo obligamur præcepto credendi. Major late probata est præcedenti articulo, et ulterius per modum præcepti dicitur Joann. xiv: *Creditis in Deum, et in me credite*: et 1 Joann. iii: *Hoc est mandatum ejus ut credamus in nomine Filii ejus*. Unde Augustinus tract. lxxxiii in Joannem. dicit: « De fide quam multa mandata sunt nobis »: et in libro de natura et gratia, capite ii, loquens etiam de his, quibus nondum annuntiatum est evangelium, dicit: « Quod si sine fide passionis, et resurrectionis Christi salvarentur,

gratis Christus mortuus esset. » Ad quod etiam faciunt loca ex Augustino allata præcedenti articulo pro necessitate medii de fide Christi. Frivola autem est expositio patris Torres hic disp. xxvii, dub. iv et vii, quod hæc loca, et alia similia sacra Scripturæ debent intelligi de fide Christi, id est, habita ex meritis Christi, non autem quod cognoscat explicite Christum. Nam contra est, quia ista loca loquuntur determinando expresse objectum quod credi debet, verbi gratia, ipsam personam Christi, nativitatem, passionem, mortem, etc. ergo non loquuntur de meritis Christi, sed de Christo ut de objecto credendo; tum, quia fides habita ex meritis Christi fuit communis, tam veteri legi, quam novæ, semper enim fides, et omnia dona gratiæ ex meritis Christi sunt; ergo nihil speciale dicerent illæ auctoritates de fide evangelica pro isto statu gratiæ, cujus oppositum vidimus articulo præcedenti.

III. Circa secundum, scilicet qualitatem hujus præcepti, an sit divinum, vel humanum; naturalis, vel positivi juris; affirmativum, vel negativum, dico secundo: Aliquod præceptum fidei est divinum positivum, connaturale tamen statui gratiæ, aliquod humanum secundum diversas considerationes. Et suppono ex D. Thoma infra quæst. xvi, articulo primo, quod primum credibile fidei, scilicet Deum esse non præcipitur aliquo præcepto positivo legis quo credatur, sed ante omnia præcepta legis, id est, decalogi proponitur hominibus tamquam præceptum quoddam connaturale statui gratiæ: *Quia accedentem ad Deum oportet credere quia est*, ad Hebr. xi. Et rationem reddit D. Thomas: « Quia lex non datur nisi supponendo subjectionem hominum, quibus datur; » prima autem subiectio est mentis ad Deum, quod sit